

Journal of Resistance Literature
Faculty of Literature and Humanities
Shahid Bahonar University of Kerman
Year ۱۲, No ۲۲, Spring / Summer ۲۰۲۰

Reflections of Resistance in the Poems of Amīrī Fīrūzkūhī

Ali Taqavī^۱

Abstract

With careful analysis of Persian texts, especially in the contemporary era, one can come to the most brilliant examples of resistance literature, the writers and poets of which, in their own way, have called upon the audience to fight against arrogance, resist the cruelties and help the oppressed. Seyyed Karīm Amīrī Fīrūzkūhī is one of the contemporary traditionalist poets. Part of his poetic themes is in the field of resistance literature. This descriptive and analytical research, which has been done through library methods to complete and accomplish a wide range of researches in contemporary Iranian resistance literature and to analyze and investigate the effects of resistance in Amīrī Fīrūzkūhī's poems. The poet's poetical works are carefully studied and examples of resistance literature are extracted, categorized and analyzed. With his deep and accurate understanding of the issues of the Islam world and Muslims, he has discussed some of the most important elements of resistance literature such as 'homeland', 'valor and bravery of warriors', 'dignity and rank of martyrs' and 'the world of Islam and jihad of Muslims' in four odes.

Keywords: Amīrī Fīrūzkūhī, Resistance poetry, Contemporary poetry, The world of Islam.

^۱. Assistant Professor at the Iranian Academy of the Arts. Email: taqavi@honar.ac.ir

Date of Submission: ۲۳/۱۲/۲۰۱۹ Date of Acceptance: ۱۴/۰۶/۲۰۲۰

۱. Introduction

Many authors of literary texts in Iran and the world, have appropriate reaction against cruelties and threats to national values and ideals, and in some of their works call on everyone to sympathize and protect the borders of the homeland against the encroachments and aggression of the enemy while they condemn the existing cruelties and inequalities. In such a view, resistance literature is formed under the influence of some political and social factors, such as Internal oppression and tyranny and usurpation and occupation of the homeland by the invaders and aggressors.

Many examples can be given for resistance literature in the field of Persian literature; but, in the contemporary period, with the occurrence of three important events of the Constitutional Revolution, the Islamic Revolution and the imposed war, this issue came to the attention of more and more poets and writers; so, themes like the need to guard the homeland, justice, anti-colonialism and the struggle against tyranny became very common in their works. One of these contemporary poets and writers is Seyyed Karīm Amīrī Fīrūzkūhī, in whose works one can find the effects of resistance literature.

۲. Methodology

In the forthcoming descriptive and analytical research, in order to complete and accomplish the circle of researches in resistance literature and poetry of Amīrī Fīrūzkūhī, the themes of resistance literature have been analyzed and studied in the poems of this poet.

۳. Discussion

There is a great variety of poetic themes in Amīrī Fīrūzkūhī's divan, and with his sensitive and punctual character and with his deep involvement in Iranian culture, language and literature, he has succeeded in cultivating meanings in every subject and theme he has dealt with. Although the resistance poems of Amīrī Fīrūzkūhī are not very long and detailed, and he has turned to such themes only in the four poems "Ey Vatan"(O Homeland), "Dar Jangi Ramadān" (In the Ramadan War), "Nashīde Shādī"

(Song of Happiness) and "Ey Musalmānān" (O Muslims), the poet in these few odes (Qasīde), Addressing some of the important and key points in the field of poetry of resistance, shows that a true and deep understanding of the Islamic world and the need for solidarity and resistance of Muslims against cruelties and injustice. Homeland and sacrificing oneself in order to preserve and protect it and paying attention to the situation of the Islamic world and inciting Muslims to strive in the path of God (Jihād) and realize their right, are among the most important themes of resistance in Amīrī Fīrūzkūhī's poems.

۴. Conclusion

Poetry of resistance in the contemporary period has attracted the attention of many poets and one of their concerns and preoccupations in making use of poetic themes and emotions is leading the audience to the important components of poetry of resistance. Amīrī Fīrūzkūhī, along with some of the lyrical, ritual and educational themes, has paid attention to the poetry of resistance in four odes.

In his poems, 'vatan' (Homeland) is mostly used in the meaning and concept of the poet's birthplace and residence; and, it is only in the poem "Ey Vatan" that the poet mentions 'vatan' in the meaning of 'country' with the beginning of the imposed war and the enemies' invasion of Iran's borders and has called on everyone to defend and protect it. 'Courage and bravery of warriors' is another category that has been considered in Amīrī's poems. The poet praises the self-sacrifice of the warriors in an epic tone and language. In cultivating such poetic themes, Amīrī cites verses from the Qur'an and some historical events to establish meaning and emotion in the mind of the audience. In expressing the 'status and dignity of the martyrs', he has portrayed the martyrs alive in the sight of God and benefiting from His treasury of blessings, citing authentic verses and hadiths. The most important theme of the poem that Amīrī has dealt with in the field of resistance poetry is 'the Islamic world and the necessity of Muslim's Jihad'. With his deep awareness of the historical issues and events of Islam and the countries of the region, while expressing the glory and greatness of Islam and considering the content of many verses and hadiths, he has called on Muslims to stand up, resist and fight against the tyranny of oppressors and aggressors.

References [In Persian]

Amīrī Fīrūzkūhī, K. (۱۹۸۴). *In memory of master Amīrī Fīrūzkūhī*. *Art Quarterly Journal*, ۷, ۲۴۲-۲۵۱.

- Amīrī Fīrūzkūhī, K. (۲۰۱۰). *Dīvān* (Vol. ۳). Tehran: Zavvār.
- Āzādbakht, F. (۲۰۱۷). *Otherness, an analytical study of contemporary Iranian poetry*. Tehran: Pāyā Publications.
- Bāqerī, S., & Mahmūdī, S. (۲۰۱۰). *Red rose memorial*. Tehran: Āmīrkabīr Publications.
- Chehreqanī, R. (۲۰۱۷). Resistance literature in Iran, recognizing the components, opportunities and challenges. *Quarterly Journal of Contemporary Persian Literature*, ۷ (۳), ۱-۳۳.
- Heykal, M. (۱۹۷۰). *Ramadān war*. Tehran: Tūs.
- Hussainī, H. (۲۰۰۲). *Excerpts from the war and Holy Defense poems*. Tehran: Sūreh Mehr.
- Jamshīdī Borūjerdī, M. (۱۹۹۳). *The root causes of the Muslim-Hindu conflict*. Tehran: Ministry of Foreign Affairs.
- Kākāyī, A. (۲۰۰۱). *A comparative study of resistance issues in Iranian and world poetry*. Tehran: Pālīzan.
- Nasrābād, F. (۲۰۰۳). The role of women in the Palestinian intifāda. *Arūse Hunar Magazine*, ۲۰, ۴۲-۴۰.
- QahramānīFard, T. (۲۰۱۸). *A study of resistance poetry trends during the last half a century*. Tehran: Publications of the Museum of the Islamic Revolution and Holy Defense.
- Sangarī, M. (۲۰۰۴). Resistance literature. *Poetry Magazine*, ۱۲ (۳۹), ۴۰-۰۳.
- Sangarī, M. (۲۰۰۶). *A review of the Sacred Defense poetic literature* (۲nd ed.). Tehrān: Pālīzān.
- Shafīee Kadkanī, M. (۲۰۱۰). Old thinkers' consideration of the homeland. *Bukhārā Quarterly*, ۱۲ (۷۰), ۱۶-۴۰.
- Shokrī, Gh. (۱۹۸۷). *Resistance literature* (M. Rūhānī, Trans.). Tehran: Nashr-e No.
- Tāherī, Gh. (۲۰۱۴). *Scream and scream, classification, critique and analysis of contemporary Iranian poetic currents*. Tehran: Elmī.
- Yūsefī, Gh. (۲۰۰۹). *Bright springs* (۱۲th ed.). Tehran: Elmī.

نشریه ادبیات پایداری

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

دانشگاه شهید باهنر کرمان

سال دوازدهم، شماره بیست و دوم، بهار و تابستان ۱۳۹۹

جلوه‌های پایداری در سروده‌های امیری فیروز کوهی

(علمی-پژوهشی)

دکتر علی تقوی^۱

چکیده

با واکاوی دقیق متون فارسی به‌ویژه در دوره معاصر، می‌توان به نمونه‌های بسیار درخشانی از ادبیات پایداری دست یافت که نویسندگان و شاعران آنها، هر یک به شیوه خاص خود، مخاطب را به استکبارستیزی، پایداری و مقاومت در برابر ناروایی‌ها و دستگیری مظلومان فراخوانده‌اند. سیدکریم امیری فیروز کوهی از زمره شاعران سنت‌گرای معاصر است که بخشی از مضامین شعری او در مقوله ادبیات پایداری است. در پژوهش توصیفی و تحلیلی حاضر که به روش کتابخانه‌ای و با هدف تکمیل و متمم گستره پژوهش‌ها در ادبیات پایداری معاصر ایران و تحلیل و بررسی جلوه‌های پایداری در سروده‌های امیری فیروز کوهی صورت گرفته است، دیوان شعر این شاعر به دقت مطالعه و نمونه‌های ادبیات پایداری استخراج، دسته‌بندی و تحلیل شد. او با درک درست و عمیقی که نسبت به مسائل جهان اسلام و مسلمانان داشت، در چهار قصیده به پاره‌ای از مهم‌ترین مؤلفه‌های ادب پایداری همچون «وطن»، «رشادت و سلحشوری رزمندگان»، «مقام و منزلت شهیدان» و «جهان اسلام و جهاد مسلمانان» پرداخته است.

واژه‌های کلیدی: امیری فیروز کوهی، شعر پایداری، شعر معاصر، جهان اسلام

۱ . استادیار زبان و ادبیات فارسی فرهنگستان هنر. (taqavi@honar.ac.ir)

تاریخ پذیرش نهایی: ۱۳۹۹-۰۳-۲۵

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۸-۱۰-۰۲

۱- مقدمه

بسیاری از پدیدآورندگان متون ادبی در ایران و جهان، در برابر ناروایی‌ها و تهدید ارزش‌ها و آرمان‌های ملی، واکنشی درخور نشان می‌دهند و در پاره‌ای از آثار خود، ضمن محکوم ساختن ناروایی‌ها و نابرابری‌های موجود، همگان را به همدلی و حفظ و حراست از سرحدات میهن در برابر دست‌اندازی‌ها و تهاجم دشمن فرامی‌خوانند. با این رویکرد، ادبیات پایداری متأثر از برخی عوامل سیاسی و اجتماعی، چون اختناق و استبداد داخلی و غضب و اشغال وطن توسط نیروهای مهاجم و متجاوز شکل می‌گیرد (ن.ک: سنگری، ۱۳۸۳: ۴۵؛ شکری، ۱۳۶۶: ۱۰) و «متضمن مضمون اعتراض، ستیز و تاب‌آوری در برابر هر نوع اعمال قدرت نامشروع است.» (چهرقانی، ۱۳۹۶: ۱۲)

برای ادبیات پایداری در گستره ادبیات فارسی نمونه‌های بسیار می‌توان به دست داد (ن.ک: سنگری، ۱۳۸۵: ۱۳۷/۱-۱۹۷)، اما در دوره معاصر با وقوع سه رویداد مهم انقلاب مشروطه، انقلاب اسلامی و جنگ تحمیلی، بیش از پیش در کانون توجه بسیاری از شاعران و نویسندگان قرار گرفت و در آثار آنان مضامینی چون ضرورت پاسداری از وطن، عدالت‌طلبی، استعمارستیزی و مبارزه با استبداد بسیار شایع و فراگیر شد.

رویدادها و مناسبات خاص سیاسی و اجتماعی ایران و جهان پس از پیروزی انقلاب اسلامی، از سویی زمینه‌های گسترش مضامین پایداری و مقاومت را در آثار ادبی و هنری فراهم آورد و از سوی دیگر سبب شد در تحلیل و تبیین ادبیات پایداری و آثار شاعران و نویسندگان این جریان، کتاب‌ها، مقالات و پایان‌نامه‌های بسیاری به نگارش درآید. با وجود این، آثار تحلیلی به نگارش درآمده، هنوز آن جامعیت لازم را ندارند و به بسیاری از موضوعات و شخصیت‌ها در حوزه ادبیات پایداری پرداخته نشده است. در بررسی ادبیات پایداری، پژوهشگران غالباً دامنه پژوهش خود را به چهره‌هایی شناخته‌شده در این حوزه اختصاص داده‌اند؛ حال آنکه در آثار بسیاری از شاعران و نویسندگان معاصر، فارغ از خط و مشی‌های سیاسی می‌توان به صورت‌هایی از ادبیات پایداری دست یافت. از زمره این

شاعران و ادیبان معاصر، سیدکریم امیری‌فیروزکوهی (۱۲۸۸/ فیروزکوه- ۱۳۶۳/ تهران) است که در سروده‌های او می‌توان رگه‌هایی از ادبیات پایداری را به نظاره نشست. گستره پژوهش‌ها درباره امیری‌فیروزکوهی، آنچنان که باید گسترده نیست. برخی از جمع دوستان و همراهان او به بیان خاطرات مشترک همت گماشتند و برخی از دیگر پژوهشگران نیز در مقالات و پایان‌نامه‌های دانشگاهی خود بیشتر به تحلیل و بررسی پاره‌ای از صنعت‌ها و آرایه‌های بلاغی و سبک شعری او توجه نشان داده‌اند. بخش عمده‌ای از کتاب *یادگار گل سرخ* (۱۳۸۹) هم که به کوشش ساعد باقری و سهیل محمودی فراهم آمده است، گزیده شعر امیری‌فیروزکوهی همراه با مقدمه‌ای کوتاه در شرح زندگی و پاره‌ای از مضامین شعری شاعر است؛ از این‌رو، درباره جلوه‌های ادبیات پایداری در سروده‌های امیری‌فیروزکوهی در کتاب‌ها و رساله‌هایی که به موضوع ادبیات پایداری پرداخته‌اند، هیچ اشاره‌ای نشده است و در مقالاتی هم که به نقد و بررسی ادبیات پایداری در دوره معاصر اختصاص یافته، ذکری از این شاعر معاصر به میان نیامده است. از جمله این آثار تحلیلی می‌توان از *نقد و بررسی ادبیات منظوم دفاع مقدس* (۱۳۸۰) نوشته محمدرضا سنگری؛ *گزیده شعر جنگ و دفاع مقدس* (۱۳۸۱) به اهتمام سیدحسن حسینی؛ *بانگ در بانگ، طبقه‌بندی، نقد و تحلیل جریان‌های شعری معاصر ایران* (۱۳۹۳) اثر قدرت‌الله طاهری، *جریان‌شناسی نیم‌قرن شعر پایداری* (۱۳۹۷) نوشته طاهره قهرمانی‌فرد؛ *دیگری، بررسی تحلیلی جریان‌های شعر معاصر ایران از سال ۱۳۶۰ تا ۱۳۹۰* (۱۳۹۶) نوشته فروزان آزادبخت یاد کرد که جای تحلیل و بررسی نقش امیری‌فیروزکوهی به‌عنوان یکی از نخستین شاعران ادبیات پایداری پس از پیروزی انقلاب اسلامی در آنها خالی است.

امیری‌فیروزکوهی در ادبیات معاصر بیشتر به غزل‌های صائب‌وار و قصیده‌های خاقانی‌وارش، به‌ویژه در مقوله شعر آیینی و همچنین به اصرار و پافشاری‌اش در ضرورت پایبندی به اصول و علوم ادبی گذشته، و جانبداری و تحلیل و بررسی سبک شعر شاعران دوره صفوی شناخته شده است؛ حال آنکه یکی از مضامین شعری او که کمتر به آن توجه شده و به‌نوعی تحت سیطره شعرهای تغزلی و آیینی و اخوانیه‌های او قرار گرفته، ضرورت پایداری و مقاومت در برابر ظلم‌ها و ناروایی‌ها و تهاجم بیگانگان است؛ بنابراین در پژوهش

حاضر برای تکمیل و متمیم دایره پژوهش‌ها در ادبیات پایداری و شعر امیری فیروزکوهی، جلوه‌های ادبیات پایداری در سروده‌های او تحلیل و بررسی خواهد شد.

۲- بحث

تنوع مضامین شعری در دیوان امیری فیروزکوهی بسیار است و او با روحیه حساس و نکته‌سنج و با احاطه ژرفی که بر فرهنگ و زبان و ادب ایران داشت، در هر موضوع و مضمونی که ورود کرده، از عهده پرورش معانی برآمده است. عمده‌ترین مضمون در دیوان امیری به‌ویژه در شکل غزل، در بیان حالات و جلوه‌های گوناگون عشق است، خواه این عشق تنانه باشد و خواه در هاله‌هایی از اندیشه‌های عرفانی به سبک و سیاق شاعران سبک‌های عراقی و هندی فرو رود. افزون‌بر این، شاعر گاه برحسب ارادتی که به پیامبر اکرم (ص) و ائمه اطهار (ع) دارد به شعر آیینی روی آورده و گاه نیز در نقد زمانه و مردمش شکواییه‌هایی سروده است. البته او فقط به نقد و شکوه بسنده نکرده و پاره‌ای از سروده‌هایش را به حکمت و اخلاق و ارزش‌های انسانی اختصاص داده است. بخشی دیگر از مضامین شعری امیری متأثر از وقایع و رویدادهای تاریخی است؛ بسیاری از شعرهای او به‌ویژه در شکل‌های قصیده و قطعه در یادکرد و رثای شاعران و ادیبان و هنرمندان معاصر است که شاعر با آنان انس و الفتی داشته است. افزون‌بر این، بخشی دیگر از این دست سروده‌های او به انقلاب و پایداری اختصاص یافته و شاعر به یاری ذهن خلاق و آفرینشگر خود، تصاویری موجز در این موضوعات به مخاطب عرضه کرده است.

در مجموع، بخش عمده‌ای از شعر امیری را باید جلوه‌گاه روشن زندگی او دانست. او در همه حال و در هر زمینه، همان‌گونه سخن گفته که زیسته و احساس کرده و اندیشیده است. از این‌رو، شعرش واجد صداقت و اصالت، و نمونه‌ای از شعر راستین و سرشار از روح و عواطف شاعرانه است. به هرچه نگریسته و در هر باب تأمل کرده، برخورد او شاعرانه و خیال‌انگیز و توأم با اندیشه‌ورزی است، چه منظره‌ای از طبیعت باشد و چه خاطره‌ای و یا نکته‌ای در بیان رویدادهای دنیای عین (ن.ک: یوسفی، ۱۳۸۸: ۵۸۷-۵۸۸).

۱-۲- شعر پایداری امیری

با جست‌وجو در دیوان امیری فیروزکوهی، می‌توان به چند قصیده در ستایش پایداری و مقاومت در برابر ظلم و بیداد ستم‌پیشگان و مستکبران دست یافت. دربارهٔ جنگ تحمیلی، در دیوان امیری، فقط یک قصیده با نام «ای وطن» هست که شاعر آن را در فروردین ۱۳۶۱ به مناسبت پیروزی ایران بر عراق در عملیات طریق‌القدس سروده است. امیری نیز به پیروی از امام خمینی، این پیروزی را «فتح‌الفتوح» می‌نامد و از رزمندگان ایران می‌خواهد فتح قدس را نیز از نظر دور ندارند و با مدد گرفتن از حیدر کرار بر صف دشمن حمله برند.

قصیده «ای وطن» در واقع مطلع دوم یک قصیدهٔ دومطبعی بود که در دیوان شاعر به‌صورت دو قصیدهٔ مجزا از هم منتشر شده است. امیری سال ۱۳۶۱ ضمن پیامی برای نخستین‌کنگرهٔ شعر و ادب و هنر، دو قصیده نیز پیشکش علاقه‌مندان کرد: قصیده‌ای در وصف امام زمان (عج) و آرزوی تعجیل در ظهور ایشان و دیگری همین قصیدهٔ دومطبعی مزبور. او دربارهٔ چگونگی سروده شدن این قصیده نوشت:

دیگر یک قصیده با دو مطلع، مطلع اول در جنگ رمضان مصر با اسرائیل و فتح صوری و موقت مصر و مطلع دوم در فتح‌الفتوح خودمان در دفاع از حملهٔ صدام بدنام هنگام بهار و وصول دو عید که آن را هم به اقتراح دوست عزیز بزرگوار و دوستدار اهل شعر و ادب، عالم جامع محقق و فاضل بارع مناظر حجت‌الاسلام و المسلمین جناب خامنه‌ای، رئیس‌جمهور محبوب کشور که قریحهٔ وقاد شعری و کمالات دیگر بر سری می‌دارد، سروده‌ام که به اصطلاح قدمای اهل ادب، استحساس قریحه و به قول رایج امروز، الهام موضوع از ایشان بود (امیری فیروزکوهی، ۱۳۶۳: ۲۴۵).

امیری در مطلع نخست قصیدهٔ مزبور در ۴۷ بیت، به جنگ رمضان سال ۱۹۷۳م میان مصر و سوریه و حمایت برخی از کشورهای عربی چون عراق و اردن با اسرائیل می‌پردازد. هرچند در این جنگ، ابتدا اعراب پیروز میدان بودند و مناطقی از سرزمین‌های اشغالی را در تصرف دوبارهٔ خود درآوردند، در ادامه با پیشروی اسرائیل در خاک سوریه و مصر و در نهایت با پیشنهاد سازمان ملل، میان دو طرف جنگ، آتش‌بس برقرار شد (ن.ک: هیکل،

۱۳۵۴). امیری در این شعر، ضمن اشاره به پاره‌ای از وقایع تاریخی صدر اسلام و همچنین برخی مناسبات یهود و مسیحیت، مسلمانان را به اتحاد و همبستگی و پایداری در برابر اسرائیل فرامی‌خواند و از آنان می‌خواهد برای آزادی فلسطین و مردم آواره آن به مبارزه برخیزند.

امیری در شعری دیگر نیز از فلسطین و مقاومت و پایداری مردم آن سخن می‌گوید. او در قصیده «نشید شادی»، خاقانی‌وار با زبانی فنی و با اشارات و تلمیحات بسیار، از «لیلا خالد» با نام مستعار «شادیه ابوغزاله» یاد می‌کند که همراه دیگر مردان و زنان مجاهد فلسطینی علیه اسرائیل به مبارزه برخاست و سه بار اقدام به ربودن هواپیماهای اسرائیل کرد که دوبار اول موفق بود و برای بار سوم دستگیر شد (ن.ک: نصرآباد، ۱۳۸۲: ۴۴). امیری که با شنیدن خبر هواپیماربایی خالد در سال ۱۳۴۸ خ/ ۱۹۶۹ م به وجد آمده بود، در این قصیده، پس از وصف او به موضوع قوم یهود و تصرف سرزمین فلسطین و آوارگی مردم آن می‌پردازد. شاعر برای تحریض مخاطب به پایداری و بازستاندن حق مظلوم از روزگار اقتدار و آوازه اسلام در جهان می‌گوید. پس با اتحاد دوباره مسلمانان می‌توان به آن شکوه پیشین دست یافت.

دیگر شعر امیری در این موضوع، قصیده بلند «ای مسلمانان» است که شاعر ضمن شکوه از تفرقه‌ای که میان مسلمانان در حمایت از مظلومان، به‌ویژه مسلمانان هندی و فلسطینی افتاده است، با اشاره به پاره‌ای از وقایع تاریخی، رهایی و نجات را به استناد آیت تفضیل، در جهاد بیان می‌کند.

۲-۱- مضامین پایداری در سروده‌های امیری فیروز کوهی

سروده‌های پایداری امیری فیروز کوهی طول و تفصیل بسیار ندارد؛ اما در همین چند قصیده، شاعر با پرداختن به پاره‌ای از نکات مهم و کلیدی در حوزه شعر پایداری، نمایانده است که درک درست و عمیقی نسبت به جهان اسلام و ضرورت همبستگی و پایداری مسلمانان در برابر ظلم و ناروایی‌ها دارد. «وطن» و ایثار و جان‌فشانی در راه حفظ و

پاسداری از آن و توجه به وضعیت جهان اسلام و تحریض مسلمانان به جهاد در راه خدا و احقاق حق خود از مهم‌ترین مضامین پایداری در سروده‌های امیری فیروزکوهی است که در ادامه چگونگی رویکرد شاعر به آنها نقد و بررسی می‌شود.

۲-۲-۱- پاسداری از وطن

مفهوم وطن در ادوار مختلف تاریخ بشر و در فرهنگ‌های متفاوت انسانی وضع و حالی یکسان نداشته و گاه حتی در نظر یک فرد در مقاطع زمانی مختلف، مصادیق متنوعی یافته است (شفیعی کدکنی، ۱۳۸۹: ۱۶ و ۳۰). در سروده‌های امیری فیروزکوهی «وطن» بیشتر در معنی و مفهوم زادبوم و محل سکونت او، یعنی شهرستان فیروزکوه و روستاهای اطراف آن چون سیمین‌دشت و جزآنها و نیز شهر تهران به کار رفته است. این رویکرد شاعر به وطن را می‌توان در قصیده «وطن من» بازخواند. او در پی غدر و جفای مردمی که به ظاهر دوست و همراه او بوده‌اند، وطن خود را چون قفسی به تصویر می‌کشد که در آن زندانی است؛ پس بهار و خزان بر او تفاوتی نمی‌کند. ساختار کلی شعر و تأکید شاعر بر رزق و روزی خود از محل عایدات املاک اجدادی واقع در روستاها دلالت بر معنی «زادبوم» برای وطن دارد:

آمد به سر به خواری غربت زمان من اینجا که یافت نام وطن از گمان من
در کنج این قفس که وطن خوانمش به سهو تا زنده‌ام یکی است بهار و خزان من
اکنون برم پناه به خواب و خیال خویش کاین است از جهان وطن من جهان من
(امیری فیروزکوهی، ۱۳۸۹: ۱۴۲/۲-۱۴۴)

امیری در قصیده «روستایی» نیز باری دیگر بر این مفهوم از وطن تأکید می‌ورزد و ناخشنودی‌اش از قدرناشناسی اطرافیان را بیان می‌دارد:

در چنین بیغول‌ه‌ای کان را وطن نامیده‌ام از غریب ناشناسی نیز بی‌حرمت ترم
گر وطن این است و حب این وطن، باری بجاست کز جحیم ناقصی ره سوی کامل بسپرم
(همان: ۱۱۷/۲-۱۱۸)

در دیگر قالب‌های شعری نیز، امیری فیروزکوهی، این معنی را برای وطن از نظر دور نداشته است که به نمونه‌ای دیگر بسنده می‌شود. شاعر در قطعه «غریب»، از وطن در معنی زادگاه و سکونتگاه خود یاد کرده و آن را «ستمکده» نامیده است:

عمری غریب زیستم اینجا در این خراب جایی که یافت نام وطن از شمار من
هرچند بار هموطنان پشت من شکست نگرفت هیچ هموطن از پشت بار من
(همان: ۳۷۸/۲)

«وطن» در مفهوم خاص سیاسی و اجتماعی آن از مقولاتی است که در شعر پایداری مجال ظهور و بروز بسیار دارد. در سال‌های آغازین جنگ تحمیلی است که «وطن» در معنی «کشور» در شعر امیری به کار می‌رود و شاعر در قصیده «ای وطن» همچون دیگر مردمان این سرزمین، شور و شادمانی خود را از پیروزی رزمندگان ایران بر نیروهای عراقی در عملیات طریق‌القدس ابراز می‌دارد. شاعر در ابتدای دو بیت آغازین این قصیده در پاسداشت و بیان عظمت وطن، آن را مورد خطاب قرار داده و در ابیات پایانی باری دیگر به سبب تقارن این پیروزی با عید نوروز، آن را «بهار پایداری» نامیده است:

ای وطن ای مفخر من، لطف حَقَّت یار باد لطف حَقَّت یار و دشمن خوار و خواری عار باد
ای وطن ای خاک پایت توتیای چشم ما توتیای چشم ما در پرده از اغیار باد
ای وطن زین سان بهار پایداری در دوبار از فلک خاک ثمرخیز تو را هر بار باد
وان بهار و این بهار از فتح و پیروزی ز غیب تهیست را آیتسی از گنبد دوار باد
(همان: ۵۷-۵۵/۲)

۲-۲-۲- رشادت و سلحشوری رزمندگان

بخش عمده‌ای از شعر پایداری امیری فیروزکوهی در بیان رشادت‌ها و جان‌فشانی‌های رزمندگان و تحریض آنان در دفاع جانانه از وطن در برابر حمله دشمن است. او در ابیاتی از قصیده «ای وطن» که بی‌شابهت به رجزخوانی‌های مرسوم نیست، با لحن و زبانی حماسی‌گونه، ضمن برکشیدن رزمندگان ایران و تعریف و تمجید از ایثار و

از خود گذشتگی آنان، دشمن را خوار و زبون جلوه می‌دهد که برخلاف دعوی‌های گزافی که داشت، کاری از پیش نبرد:

خود چو مرداری شد از ذلت که طعمه‌ مار باد	وانکه ما را از سفه می‌خواند موری در حساب
کز نشانش تا ابد صدآمیان را عار باد	ضربه تیغ شما زد صدمه‌ای صدام را
جان پر از آزار و دل پر بار و سر بر دار باد	خصمتان را گر همه صدام ور صد همچون اوست
اهل بذل و مکرمت را درسی از ایشار باد	وانچه دنیا از شما آموخت در بذل نفوس
مرگ همچون زندگانی محو آن هنجار باد	در قتال دشمنان بر مرگ سبقت جسته‌اید

(همان)

امیری رزمندگان ایران را که بسیاری از آنان از نوجوانان و جوانان این مرز و بوم بودند، لشکر اسلام می‌خواند که به اتکای ایمان قوی خود، بر صف دشمن حمله بردند و با شکست آنان، سبب رونق دوباره اسلام شدند. او با در نظر داشتن آیاتی چون «أَلَا إِنَّ نَصْرَ اللَّهِ قَرِيبٌ» (بقره: ۲۱۴) و «نَصْرٌ مِنَ اللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ» (صف: ۱۳) و به‌ویژه با تأکید بر آیه ۲۴۹ از سوره بقره «كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللَّهِ» این پیروزی را به پیروزی گروه اندک مسلمانان صدر اسلام بر گروه بسیار کافران و مشرکان مانند می‌کند:

این چنین فتح نمایان لشکر اسلام را	فتح تاریخ است و این تاریخ در تکرار باد
گر و فری این چنین از حیدر کرار بود	هم شما را کر و فر از حیدر کرار باد
این جلادت زاده دین است و پرورده یقین	این چنین دین و یقین آوازه امصار باد
نصرت «کم من فئه» گر لشکر اسلام را	پیش از اینها بود، اکنون از شما آثار باد

(همان: ۵۶/۲-۵۸)

۳-۲-۲- مقام و منزلت شهیدان

شهید و شهادت از مقوله‌هایی است که به‌ویژه در سال‌های پس از پیروزی انقلاب اسلامی و دوران جنگ تحمیلی، همواره مجال تصویرگری‌های ناب و درخشانی را برای شاعران فراهم آورده است. امیری نیز در قصیده «ای وطن» به مقام و جایگاه والای شهیدان پرداخته است. او براساس آیات قرآن، از جمله «وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتٌ بَلْ أَحْيَاءٌ وَلَكِنْ لَا تَشْعُرُونَ» (بقره: ۱۵۴)، «وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ

رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ» (آل عمران: ۱۶۹) و «فَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَأُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأُودُوا فِي سَبِيلِي وَقَاتَلُوا وَقُتِلُوا لَأُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَأُدْخِلَنَّهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ» (آل عمران: ۱۹۵)، به درستی معتقد است شهیدان در جهانی دیگر نزد پروردگارشان زنده و از نعمت‌های بهشتی بهره‌مند هستند و بی‌گمان یاد و خاطره آنان همواره در اذهان باقی خواهد ماند. پس با این رویکرد، چنین مرگی را باید به آنان تهنیت گفت که با قطع تعلقات دنیوی، نزد پروردگارشان زندگی جاودانه یافته‌اند.

شد جوان از خون گلرنگ شما اسلام پیر	پیر اسلام کهن را فخر از این گلزار باد
ای شهیدان ای وقایه جان ما جان شما	خونبهاستان را ز حق پاداشن و مقدر باد
مرگتان را تسلیت با تهنیت آمیخته است	زندگی را خجالت از مرگی چنین هموار باد
وز قبول هدیه تان در پیشگاه قرب حق	اجرتان «جَنَاتٍ تَجْرِي تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ» باد

(همان)

امیری در دو بیت دیگر از این قصیده، از سویی به نقش رهبری امام خمینی و وجد و خرسندی ایشان از این پیروزی که آن را «فتح الفتوح» نامیدند، و از سوی دیگر به تحسّر و شرمساری از جاماندن و همراهی نکردن با شهیدان این گونه اشاره کرده است:

پیر هم در وجد جانبازی است از ذوق شما	یارب از وجد شما هر طبع برخوردار باد
گر نشد آغشته با خون عزیزان خون ما	خجالت ما زین تغابن ذکر استغفار باد

(همان: ۵۷/۲)

۴-۲-۲- جهان اسلام و جهاد مسلمانان

جهان اسلام و وطن اسلامی، فراتر از مرزهای مرسوم حکومتی از دیرباز در اندیشه‌های برخی از شاعران و نویسندگان مجال ظهور و بروز داشته است. این رویکرد در سده اخیر از سوی سیدجمال‌الدین اسدآبادی و اقبال لاهوری با شدت و حدت بیشتری دنبال شد (ن.ک: شفیع کدکنی، ۱۳۸۹: ۲۳-۲۶)؛ به گونه‌ای که دیگر جزئی ناگسستی از ادبیات پایداری به شمار می‌رود و در شعر بسیاری از شاعران، آرزوی تجدید حیات امت اسلامی و

برخورداری از یک حوزه وسیع جغرافیایی به جلوه درآمده است (ن.ک: کاکایی، ۱۳۸۰: ۷۳).

امیری فیروزکوهی پایداری و مقاومت را همچون بسیاری از دیگر شاعران معاصر فراتر از مرزهای جغرافیایی یک کشور دیده و تأکید بسیار بر اتحاد و همدلی مسلمانان جهان برای مقابله با ظلم و ستم و نظام سلطه داشته است. او در قصیده «ای وطن» با توجه به شعارها و موضع‌گیری‌های رایج، رزمندگان را به فتح قدس در آینده‌ای نزدیک بشارت داده است:

ای جوانان غیور! ای پاسبانان وطن! مژده فتح شما با مژدگانی یار باد
مژدگانی چیست این فتح الفتوح قرن را آنکه فتح قدستان پایان این مضممار باد
(همان: ۵۵/۲)

پس او با اعتقادی راسخ به مضمون آیاتی چون «إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوِيكُمْ وَ اتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ» (حجرات: ۱۰)، در مقوله شعر پایداری به جهان اسلام روی می‌آورد و ضمن تلمیحات بسیار به پاره‌ای از وقایع و شخصیت‌های تاریخی و مذهبی، مسلمانان را در برابر ظالمان و متجاوزان به همبستگی فرامی‌خواند. نخستین رویکرد امیری به این موضوع در قصیده «نشید شادی» که آن را در بهار ۱۳۴۵ سروده است، بروز می‌یابد. شاعر در آغاز به توصیف «شادیه ابوغزاله» زن مبارز فلسطینی می‌پردازد که زبان و طرز پرورش معانی یادآور طرز و سبک خاقانی شروانی است. در نگاه او، «شادیه» غزاله‌ای است که خورشید در کمند او گرفتار است و آسمان جولانگاه او و شیر برین آهوی رام اوست:

آنجا غزاله‌ای بین، خورشید در حبالش بام زمین مجالش، شیر برین غزالش
عزمش ز هفت مردان، رزمش به هفت میدان زان آهنین سمنش، وان آتشین نصالش
زان شادیه است نامش کز شادمانه کامش ریزد نشید شادی از شگرین مقالش
(همان: ۸۹/۲)

امیری پس از وصف این شخصیت با همین ساختار زبانی آکنده از تشبیه و استعاره در بیست بیت، با ابیات زیر مخاطب را به مضمون اصلی شعر یعنی دعوت مسلمانان جهان به

اتحاد و همبستگی برای استکبارستیزی و مبارزه با ظلم و ستمی که بر برخی از مسلمانان روا داشته می‌شود، رهنمون می‌سازد:

این دین غیرت آن بود کش روزجنگ بودی عاشق به هجر معشوق خوش دل تر از وصالش
این دین عزت آن بود کش بودی از حمیت ابناء در کشاکش، آباء در سکالش
(همان: ۹۱/۲)

شاعر در ساختار این گونه اشعار خود، اغلب با نگاهی به گذشته، ضمن ابیاتی که سراسر تلمیح به پاره‌ای از وقایع و رویدادها و شخصیت‌های تاریخی دارد، از روزگار شکوه و عظمت اسلام و رونق و گسترش آن از اروپا تا شبه‌قاره هند یاد می‌کند:

خیر و صلاح و تقوی میزان عدل اعمال گبر و یهود و ترسا حیران اعتدالش
صیثش به بانگ تکبیر رفته به عرش و گشته آویز گوش افلاک آوازه جلالش
از روم تا در گنگ، فرسنگ تا به فرسنگ آداب علم و فرهنگ سر در خط کمالش
پیر و صغیر و برنا ریزه‌بر سماطش گبر و یهود و ترسا روزی خور نوالش
فرمانبران حکمش فرماندهان عالم قیصر کهنین غلامش، خاقان کمین عیالش
(همان: ۹۱/۲-۹۲)

با این رویکرد، امیری به طرح این پرسش می‌پردازد که مسلمانان با آن پیشینه تاریخی، چرا اکنون بدین ضعف و سستی و تفرقه در مقابله با دشمنان اسلام دچار شده‌اند و به یاری آوارگان فلسطینی نمی‌شتابند. شاعر از حمایت‌های مسلمانان از یهودیان در سده‌های گذشته و قدرناشناسی و ظلم آنان در حق مسلمانان یاد می‌کند و مسلمانان را به اتحاد در مقابل دشمنان اسلام فرامی‌خواند. شاعر از وضع موجود نومید نیست و با اعتقاد به جاودانگی و حقانیت دین اسلام که در قرآن، از جمله در آیات «الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا» (مائده: ۳) و «وَوَعَدْنَاكَ صِدْقًا وَعَدْلًا لَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِنَا» (انعام: ۱۱۵)، روزگاری را انتظار می‌کشد که جهان اسلام دوباره به آن اقتدار و شکوه پیشین دست یابد.

قومی که هر محالش بودی به جهد ممکن یارب چه شد که گردید هر ممکنی محالش
یک اخترش ز داود در جمع اختران بود غافل که اختر هود خواهد شدن وبالش

مخدوم خواره آمد خادم چو یافت قدرت
 ای مردم مسلمان و ای یادگار شجعان
 آوارگان اسلام بی‌یار و بی‌سرانجام
 اسلام لایزال است حق است و بی‌زوال است
 بسیار دید دنیا زین فعل و انفعالش
 کو آن فروغ ایمان و آن نور و اشتعالش
 ما همچنان در آرام فارغ ز احتیالش
 برهان این مقال است قرآن لایزالش
 (همان: ۹۳/۲-۹۴)

مضمون قصیده پیشین، در قصیده «ای مسلمانان» نیز تکرار شده است. امیری در این قصیده، اعتراض خود را از رخوت و سستی‌ای که مسلمانان به آن دچار شده‌اند، اعلام می‌دارد. او با تلمیحات متعدد به پیشینه و تاریخ اسلام و نقش پیامبر اکرم (ص) در هدایت و تعلیم مسلمانان و همچنین فتوحات گسترده آنان، مستند به آیت تفضیل، یعنی آیه ۹۵ از سوره نساء «لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ أُولِي الضَّرَرِ وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ عَلَى الْقَاعِدِينَ دَرَجَةً وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَى وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا»، همگان را دعوت به جهاد می‌نماید:

این چه حال است الامان ای اهل ایمان الامان!
 ظلم را بنیان شما کنید، آن کاخ، این خراب
 از نبی رحمت آن دیدید کز تعلیم وی
 رحمه للعالمین بودید و خیر المستعان
 ای دریغ آن روزگار مجد و رفعت، ای دریغ
 یاد از آن عز و مهابت، داد از این ذل و هوان
 از کتاب فرضتان فصل جهاد افکنده‌اند
 زان چنین افتاده‌اید افکنده‌سر، بسته‌دهان
 رو بخوان از گفته حق آیت تفضیل را
 تا بدانی رمز تفضیل الهی را عیان
 (همان: ۱۲۹/۲-۱۳۳)

امیری در ابیات پایانی این قصیده، به‌طور خاص از گرفتاری مسلمانان فلسطینی و هندی یاد می‌کند و چاره کار را برای رهایی از این ظلم و استبداد، در جهاد و همبستگی مسلمانان می‌داند. شاعر به‌طور موجز به این می‌پردازد که مردمان هند، هندو و مسلمان، با اتحاد و همبستگی توانستند سرانجام بر استعمار بیش از یک سده بریتانیا پایان دهند و به استقلال دست یابند؛ اما این پایان تبعیض و ظلم علیه مسلمانان نبود و با وجود نقش بارز مسلمانان هند در مبارزات استقلال‌طلبانه، دیری نپایید که در پاره‌ای از مناطق هند، ظلم و ستم‌های

بسیار بر مسلمانان روا داشتند. آنان از مستضعف‌ترین اقشار جامعه هند به شمار می‌رفتند و سهم‌شان در جایگاه قدرت نسبت به جمعیت‌شان بسیار ناچیز بود. در واقع، به لحاظ تاریخی از زمان تشکیل کمپانی هند شرقی بریتانیا در اوایل سده هفدهم میلادی، مقدمات زوال قدرت فرهنگی - سیاسی مسلمانان فراهم شد و شکست آنان در جریان جنگ سال ۱۲۳۶ خ/ ۱۸۵۷ م از ارتش انگلیس، از دست دادن قدرت سیاسی و کنار زده شدن آنان از عرصه‌های مهم مدیریت جامعه هند را در پی داشت. این روند تا چند دهه پس از استقلال هند (۱۳۲۵ خ/ ۱۹۴۷ م) نیز ادامه داشت و مسلمانان به دلیل نفوذ و فشار سازمان‌ها و تشکیلات هندوهای افراطی در صحنه‌های سیاسی و تصمیم‌گیری‌های عمده نقشی کم‌رنگ ایفا می‌کردند (ن.ک: جمشیدی بروجردی، ۱۳۷۲: ۳۱-۴۰). در این میان، تجزیه شبه‌قاره هند، یکی از خونبارترین درگیری‌های قومی و مذهبی منطقه را به همراه داشت؛ بخش عمده‌ای از اقشار طبقات پایین و مستضعف مسلمان به پاکستان مهاجرت کردند و بخشی دیگر از مسلمانان که ماندن در سرزمین آبا و اجدادی را بر مهاجرت ترجیح داده بودند، به انحاء مختلف مورد اذیت و تهدید قرار گرفتند (همان: ۱۱۹-۱۲۰).

ای عجب کز هر طرف آماج تیر دشمنیم
نیک بنگر آن یهودستان و این هندوستان
این دغل تا چنگ خصمش نای بفشردی به جنگ
صلح کلش آرزو بودی و سلمش آرمان
لیک چون تیغی به دست آورد و دفع ظلم کرد
گشت خود مظلوم را قتال و ظالم را عوان
ریخت خون هر مسلمان، برد مال هر فقیر
عذر وی زین چنگ و دندان، عذر هر گرگ از شبان
آن که جان از دست غول جانستان با حیلہ برد
چون که قدرت یافت هم خود گشت غول جانستان
(همان: ۱۳۵/۲-۱۳۶)

شاعر در ابیات پایانی قصیده، چون هر انسان آزاده‌ای، زندگی تحت ظلم و استبداد را ناروا می‌داند و دوباره تأکید می‌ورزد که اعتلای دین اسلام با همبستگی و جهاد مسلمانان محقق خواهد شد:

هان ز کس مشنو که صلح افتاد جنگ و صلح را
ضعف و قوت را تقابل تا ابد باقی است هان
گر به کام غیر باشد عمر، گو دیگر مباش
ور به کام خصم ماند دوست، گو هر گز ممان
اعتلای دین حق جز در جهاد و جهد نیست
کز تقاعد خلسه زاد، از خلسه خوابی بس گران

(همان: ۱۳۶/۲).

امیری در قصیده‌ای که به مناسبت جنگ رمضان میان مصر و اسرائیل سروده است، به‌طور خاص به مسئله اسرائیل و گرفتاری و اسارت مردم فلسطین پرداخت. او ضمن خوار برشمردن اسرائیل، با استناد به آیات قرآن، از جمله آیه ۸۵ از سوره بقره «...أَقْتُوْا مَنَ بَبْعَضِ الْكِتَابِ وَ تَكْفُرُوْنَ بِبَعْضِ فَمَا جَزَاءُ مَنْ يَفْعَلُ ذَلِكَ مِنْكُمْ إِلَّا خِزْيٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يُرَدُّوْنَ إِلَىٰ أَشَدِّ الْعَذَابِ وَ مَا لِلَّهِ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُوْنَ»، پیروزی مردم فلسطین و ذلت اسرائیل را بشارت می‌دهد:

ای مسلمانان شما را فتح و نصرت یار باد	فتح و نصرت یارتان در صلح و در پیکار باد
کیست اسرائیل جز ایل اسیر مکر خویش	یارب این ایل اسیر مکر، مکر او یار باد
صیحه عدوان صهیونیست از هر سو بلند	صیحه عدوان صهیون صیحه کهسار باد
آن که اسلامش ز هر خواری به‌عزت پاس داشت	خوار می‌دارد کنون اسلامیان را خوار باد
وعده حق ذلت او بود و حق را خلف نیست	کاین چنین عزت بدین خواری مذلت‌بار باد

(همان: ۵۰/۲-۵۱).

شاعر در ابیات پایانی این قصیده، مسلمانان را دوباره مورد خطاب قرار می‌دهد و از آنان می‌خواهد در راه مبارزه با ناروایی‌ها، به‌ویژه در یاری مردم فلسطین، با دقت نظر در اوضاع کنونی و با آگاهی کامل و اعتقادی راسخ گام بردارند و در این راه همواره با در یاد داشتن آن نبردهای پیامبر اکرم (ص) با کفار، بدانند که عاقبت پیروزی با حق و حقیقت خواهد بود.

ای مسلمانان به هر جنگ از نزاع دین و کفر	جانتان هشیار و دل بیدار و پا ستوار باد
آن فلسطین کهن فلسی از اموال شماست	فلس اموال شما محسود هر بازار باد
اشک چشم مردمی آواره، اطفالی یتیم	سیل بی‌زنهار صهیون‌خوار طوفان‌وار باد
خاک بالین شما را نقش پای مصطفی است	نقش پای مصطفی تاج سر احرار باد
در ذهاب بی‌ایاب دشمنان از خاکتان	مذهب مختارتان از احمد مختار باد

(همان، ص ۵۱-۵۴)

۳- نتیجه‌گیری

شعر پایداری در دوره معاصر نظر بسیاری از شاعران را به خود معطوف داشته است و همواره یکی از دغدغه‌ها و دلمشغولی‌های آنان در پرداخت مضامین و عواطف شعری، توجه دادن مخاطب به مؤلفه‌های مهم شعر پایداری است. امیری فیروزکوهی در کنار پاره‌ای از مضامین تغزلی، آیینی و تعلیمی، در چهار قصیده به شعر پایداری توجه نشان داده است.

در سروده‌های امیری «وطن» بیشتر در معنی و مفهوم زادبوم و محل سکونت شاعر به کار رفته است و فقط در قصیده «ای وطن» است که امیری با شروع جنگ تحمیلی و تهاجم دشمن به سرحدات ایران، از وطن در معنی «کشور» یاد کرده و همگان را به دفاع و پاسداری از آن فراخوانده است. «رشادت و سلحشوری رزمندگان»، دیگر مقوله‌ای است که در سروده‌های امیری به آن توجه شده است. شاعر با لحن و زبانی حماسی گونه به تعریف و تمجید از ایثار و از خودگذشتگی رزمندگان پرداخته است. امیری در پرورش این دست مضامین شعری برای استوار ساختن معنی و عاطفه در ذهن مخاطب به آیات قرآن و پاره‌ای از وقایع تاریخی استناد می‌جوید؛ از جمله مستند به آیه ۲۴۹ از سوره بقره، بشارت می‌دهد که رزمندگان با همین عده و ساز و برگ اندک بر دشمن پیروز خواهد شد. در ذکر «مقام و منزلت شهیدان» نیز او با استناد به آیات و روایات متقن، شهیدان را زنده نزد پروردگار و بهره‌مند از خوان نعمت‌های او به تصویر کشیده است؛ اما مهم‌ترین مضمون شعری که امیری در حوزه شعر پایداری به آن پرداخته، «جهان اسلام و ضرورت جهاد مسلمانان» است. شاعر با آگاهی ژرفی که نسبت به مسائل و وقایع تاریخی اسلام و کشورهای منطقه داشت، ضمن بیان شکوه و عظمت اسلام و با در نظر داشتن مضمون بسیاری از آیات و روایات، از جمله آیه ۹۵ از سوره نساء، مسلمانان را به ایستادگی و جهاد در برابر ظلم و ستم ظالمان و متجاوزان فراخوانده است. امیری به‌طور خاص در سه قصیده، از مسلمانان فلسطینی و مقاومت و ایستادگی آنان در برابر اسرائیل و در ضمن یک قصیده از اوضاع نابسامان مسلمانان هندی یاد کرده است.

بنابراین، هر چند مضامین پایداری در سروده‌های امیری طول و تفصیل بسیار ندارد، شاعر در همین چند قصیده به پاره‌ای از مهم‌ترین مضامین پایداری پرداخته و در ترسیم منظومه فکری خود در این حوزه موفق نشان داده است. در این میان، زبان شعری امیری که در این حوزه به زبان مسعود سعد و خاقانی مانده است و تلمیحات بسیار او به پاره‌ای از وقایع تاریخی و تضمین آیات قرآن و همچنین فراوانی حضور صنعت‌های بیانی، بخش عمده‌ای از سروده‌های او را از دسترس مخاطبان عام خارج ساخته و به سمت مخاطبان خاص که با مقولات مزبور آشنایی و شناخت وافی و کافی دارند، سوق داده است.

فهرست منابع

قرآن کریم.

- امیری فیروزکوهی، کریم. (۱۳۶۳). «با یاد استاد امیری فیروزکوهی». چاپ شده در فصلنامه هنر، ش ۷، ۱۳۶۳، ص ۲۴۲-۲۵۱.
- امیری فیروزکوهی، کریم. (۱۳۸۹). دیوان. ج ۳. تهران: انتشارات زوار.
- آزادبخت، فروزان. (۱۳۹۶). دیگری، بررسی تحلیلی جریان‌های شعر معاصر ایران. تهران: انتشارات پایا.
- باقری، ساعد و محمودی، سهیل. (۱۳۸۹). یادگار گل سرخ. تهران: انتشارات امیرکبیر.
- جمشیدی بروجردی، محمدتقی. (۱۳۷۲). علل ریشه‌ای درگیری‌های مسلمانان و هندوها. تهران: وزارت امور خارجه.
- چهرقانی، رضا. (۱۳۹۶). «ادبیات پایداری در ایران، بازشناسی مؤلفه‌ها، فرصت‌ها و چالش‌ها». چاپ شده در فصلنامه ادبیات پارسی معاصر. س ۷، ش ۲، ص ۱-۳۳.
- حسینی، حسن. (۱۳۸۱). گزیده شعر جنگ و دفاع مقدس. تهران: انتشارات سوره مهر.
- سنگری، محمدرضا. (۱۳۸۳). «ادبیات پایداری». چاپ شده در مجله شعر، س ۱۲، ش ۳۹، ص ۴۵-۵۳.
- سنگری، محمدرضا. (۱۳۸۵). نقد و بررسی ادبیات منظوم دفاع مقدس. چاپ دوم. تهران: انتشارات پالیزان.

- شفیعی کدکنی، محمدرضا. (۱۳۸۹). «**تلقى قدما از وطن**». چاپ شده در فصلنامه بخارا. س ۱۲، ش ۷۵، ص ۱۶-۴۵.
- شکری، عالی. (۱۳۶۶). **ادب مقاومت**. ترجمه محمدحسین روحانی. تهران: نشر نو.
- طاهری، قدرت‌الله. (۱۳۹۳). **بانگ در بانگ، طبقه‌بندی، نقد و تحلیل جریان‌های شعری معاصر ایران**. تهران: انتشارات علمی.
- قهرمانی فرد، طاهره. (۱۳۹۷). **جریان‌شناسی نیم‌قرن شعر پایداری**. تهران: انتشارات موزه انقلاب اسلامی و دفاع مقدس.
- کاکایی، عبدالجبار. (۱۳۸۰). **بررسی تطبیقی موضوعات پایداری در شعر ایران و جهان**. تهران: نشر پالیزان.
- نصرآباد، فریبا. (۱۳۸۲). «**نقش زن در انتفاضه فلسطین**». چاپ شده در مجله عروس هنر. ش ۲۵، ص ۴۲-۴۵.
- هیکل، محمدحسین. (۱۳۵۴). **جنگ رمضان**. تهران: انتشارات توس.
- یوسفی، غلامحسین. (۱۳۸۸). **چشمه روشن**. چاپ دوازدهم. تهران: انتشارات علمی.